

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญ
แก่ข่าวสาร และการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร

นางสาว ฟารีดา เตชะวรินทร์เลิศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-17-3747-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP BETWEEN MEDIA LITERACY AND AGENDA SETTING
AND FRAMING EFFECT

Miss Fareeda Tachavarinlert

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Journalism

Department of Journalism
Faculty of Communication Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2005
ISBN 974-17-3747-5

พาริดา เตชะวรินทร์เลิศ : ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการกำหนด
ความสำคัญแก่วาระข่าวสารและการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร (THE RELATIONSHIP
BETWEEN MEDIA LITERACY AND AGENDA SETTING AND FRAMING EFFECT) อ. ที่ปรึกษา :
ผศ. ดร. ดวงกมล ชาติประเสริฐ, 82 หน้า. ISBN 974-17-3747-5.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับการได้รับอิทธิพลด้านการ
กำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสารและการเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร โดยศึกษาว่านักศึกษาที่มีระดับ
ความรู้เท่าทันสื่อต่างกันจะได้รับอิทธิพลเหล่านี้ต่างกันหรือไม่ การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัย 2 วิธีคือ การวิจัยเชิง
สำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้แก่นักศึกษาจำนวน 375
คน และการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์ไทยรายวันแนวประชานิยม 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
เดลินิวส์ คม ชัด ลึก และข่าวสด

ผลการวิจัย พบว่า ความรู้เท่าทันสื่อไม่มีความสัมพันธ์กับอิทธิพลด้านการกำหนดความสำคัญแก่วาระ
ข่าวสาร นักศึกษาที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อน้อย และนักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมากจะรับรู้และจัดอันดับ
ความสำคัญแก่วาระข่าวสารสอดคล้องกับการจัดอันดับความสำคัญแก่วาระข่าวสารของหนังสือพิมพ์มากกว่า
นักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อปานกลาง เป็นไปได้ว่าอาจเกิดจากการเปิดรับข่าวจากสื่ออื่น การใช้หน่วยในการ
วัดที่ต่างกัน ความเกี่ยวข้องกับประเด็นข่าวของผู้รับสาร และลักษณะการนำเสนอข่าวแบบเจ้าอารมณ์ของ
หนังสือพิมพ์

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เท่าทันสื่อกับอิทธิพลด้านการเลือกกรอบในการตีความข่าวสารนั้น
พบว่า นักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อน้อยจะตีความแง่มุมข่าวสารสอดคล้องกับกรอบการตีความข่าวสารของ
หนังสือพิมพ์มากกว่านักศึกษาที่มีความรู้เท่าทันสื่อมาก

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ..... ลายมือชื่อนิสิต..... พาริดา เตชะวรินทร์เลิศ
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... อรุณมา ชาติประเสริฐ
ปีการศึกษา 2548.....

4585112228 : MAJOR JOURNALISM

KEY WORD: MEDIA LITERACY/ AGENDA SETTING/ FRAMING

FAREEDA TACHAVARINLERT : THE RELATIONSHIP BETWEEN MEDIA LITERACY AND AGENDA SETTING AND FRAMING EFFECT. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. DUANG-KAMOL CHARTPRASERT, Ph.D., 82 pp. ISBN 974-17-3747-5.

The objective of this research is to study the relationship between media literacy and agenda setting and framing effect. Researcher wonders whether newspapers have the same effects of agenda setting and framing on perception to students who differ in levels of media literacy. The methodologies of this study are survey research by using questionnaires to collect data from 375 students and content analysis of 4 daily Thai popular newspapers: ThaiRath, DailyNews, Kom-Chad-Leuk and KhaoSod.

This findings indicate that media literacy has no significant relationship with agenda setting effect. The correlations between the low and high media literate students' agenda and the media agenda are stronger than the correlations between the medium media literate students' agenda and the media agenda. Other media exposure, different level of units of analysis usage, the relevance of the information and news coverage in dramatic style may be the possibility factors determining whether or not agenda setting of newspaper takes place.

With regard to framing effect, researcher finds a significant relationship between media literacy and framing effect. The findings demonstrate that framing can have an effect on the way the lower media literates end up interpreting issues more than the higher media literates.

Department.....Journalism.....
Field of study.....Journalism.....
Academic year2005.....

Student's signature.....*Fareeda Tochavarinlert*.....
Advisor's signature.....*Duangkamol Chartprasert*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมลชาติประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาแนะนำหัวข้อ และแนวทางในการวิจัย รวมทั้งให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องวิทยานิพนธ์ ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกัน ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พีระ จิรโสภณประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ รจิตลักษณ์ แสงอุไร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งสละเวลามาเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอบพระคุณครู และอาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอน และให้ความรู้กับผู้วิจัยจนสามารถเข้ามาศึกษาต่อระดับปริญญาโท ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอบใจเพื่อนเก่า และเพื่อนใหม่ทุกคนที่ช่วยกระตุ้นผู้วิจัยด้วยการหมั่นถามไถ่ความคืบหน้าของวิทยานิพนธ์เล่มนี้อย่างสม่ำเสมอ ขอบใจเจ๊ียบ หลาน เมย์ นัส แพร แลต แอง ฝน ณัฐ และแอน เพื่อนร่วมรุ่น ร่วมชะตากรรมทุกคนที่คอยให้กำลังใจกันและกันเสมอมา และขอบคุณที่ช่วยทำให้ช่วงชีวิตของการเรียนปริญญาโทของผู้วิจัยมีความหมาย ความสนุก และความทรงจำที่ดี

ขอบคุณพี่ฝน พี่ที่น่ารักและแสนดีของน้องวารสารทุกคน ที่ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือน้องๆ ในทุกเรื่องเสมอมา ขอบคุณนง เจ๊ียบ หลานที่สละเวลา และแรงกายมาช่วยแจกแบบสอบถามทำให้งานวิจัยนี้เสร็จเร็วยิ่งขึ้น และขอขอบคุณนักศึกษารามคำแหงทุกคนที่สละเวลาอ่านหนังสือมาตอบแบบสอบถามให้

ขอบใจน้องๆ ทุกคนที่ช่วยทำงานบ้านแทนทำให้พี่มีเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ได้เต็มที่มากยิ่งขึ้น

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ และคุณย่าที่ส่งเสริมให้ลูกหลานศึกษาเล่าเรียนสูงๆ จนประสบความสำเร็จในวันนี้ แม้ว่าคุณย่าจะไม่มีโอกาสได้เห็นความสำเร็จนี้ก็ตาม รวมทั้งขอบคุณสำหรับกำลังใจ และความคาดหวังที่ช่วยผลักดันให้ลูกเร่งทำจนสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหานำวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับข่าว.....	5
ผลกระทบของสื่อและข่าว.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ (perception).....	13
ทฤษฎีการกำหนดความสำคัญแก่วาระข่าวสาร (agenda setting theory).....	15
แนวคิดการกำหนดกรอบในการตีความข่าวสาร หรือการวางกรอบ (framing).....	18
แนวคิดความรู้เท่าทันสื่อ (media literacy).....	24
ความรู้เท่าทันสื่อกับผลกระทบของสื่อ.....	30
สมมติฐานการวิจัย.....	32
นิยามตัวแปร.....	32
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	34
ระดับความรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษา.....	34
การจัดอันดับความสำคัญแก่วาระข่าวสารของหนังสือพิมพ์.....	38
การจัดอันดับความสำคัญแก่วาระข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง.....	39
การกำหนดกรอบการตีความข่าวสารของสื่อ.....	41
การกำหนดกรอบการตีความข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง.....	42
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	48
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง	48
ตอนที่ 2 ระดับความรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง.....	51
ตอนที่ 3 การจัดอันดับความสำคัญของประเด็นข่าว.....	54
ตอนที่ 4 การเลือกกรอบในการตีความข่าวสาร.....	64

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	67
ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้.....	70
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	71
รายการอ้างอิง.....	72
ภาคผนวก.....	76
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	82

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	แสดงคำถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจสื่อ และข่าว ในด้านเนื้อความสื่อ ด้านรูปแบบของเนื้อหา รหัส และแบบแผนของสื่อ และด้านมุมมองผลกระทบของสื่อ.....	35
ตารางที่ 2	แสดงคำถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจสื่อ และข่าว ในด้านรูปแบบของเนื้อหา รหัส และแบบแผนของสื่อ.....	36
ตารางที่ 3	แสดงคำถามเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจสื่อ และข่าว ในด้านมุมมองผลกระทบของสื่อ.....	37
ตารางที่ 4	แสดงตัวอย่างคำถามที่ใช้วัดการจัดอันดับความสำคัญแก่วาระข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง.....	40
ตารางที่ 5	แสดงการเปรียบเทียบประเด็นข่าว ลักษณะของคำถาม และการใช้สิ่งเร้าในแบบสอบถามแต่ละชุด.....	43
ตารางที่ 6	แสดงจำนวน ร้อยละของผู้ตอบจำแนกตามเพศ.....	48
ตารางที่ 7	แสดงจำนวน ร้อยละของผู้ตอบจำแนกตามอายุ.....	49
ตารางที่ 8	แสดงจำนวน ร้อยละของผู้ตอบจำแนกตามชั้นปีการศึกษา.....	49
ตารางที่ 9	แสดงจำนวน ร้อยละของผู้ตอบจำแนกตามคณะ.....	49
ตารางที่ 10	แสดงจำนวน ร้อยละของผู้ตอบจำแนกตามชื่อหนังสือพิมพ์ที่อ่านเป็นประจำ.....	50
ตารางที่ 11	แสดงจำนวน ร้อยละของผู้ตอบจำแนกตามความถี่ในการเปิดรับข่าวจากหนังสือพิมพ์ใน 1 สัปดาห์.....	50
ตารางที่ 12	แสดงจำนวน ร้อยละของผู้ตอบจำแนกตามความถี่ในการเปิดรับข่าวหรือรายการเกี่ยวกับข่าวจากโทรทัศน์ใน 1 สัปดาห์.....	51
ตารางที่ 13	แสดงจำนวน ร้อยละของผู้ตอบจำแนกตามการเรียนวิชาเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน.....	51
ตารางที่ 14	แสดงจำนวน ร้อยละ และร้อยละสะสมของคะแนนรวมความรู้เท่าทันสื่อ.....	52
ตารางที่ 15	แสดงจำนวน ร้อยละของกลุ่มคนที่มีความรู้เท่าทันสื่อต่างกัน.....	54
ตารางที่ 16	แสดงปริมาณเนื้อที่ (คอลัมน์นิ้ว) ร้อยละ และอันดับในการเสนอข่าวของแต่ละหนังสือพิมพ์ในช่วงวันที่ 13-26 ก.ค. 48.....	55
ตารางที่ 17	แสดงอันดับความสำคัญของวาระข่าวสารที่ได้จากค่าเฉลี่ยอันดับที่จากเนื้อที่ของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับ.....	56
ตารางที่ 18	แสดงความถี่ (ครั้ง) ของประเด็นข่าวที่ได้รับการเสนอเป็นข่าวใหญ่ ข่าวรองของแต่ละหนังสือพิมพ์ ในช่วงวันที่ 13-26 ก.ค.2548.....	56
ตารางที่ 19	แสดงอันดับความสำคัญของวาระข่าวสารที่ได้จากค่าเฉลี่ยของผลรวมความถี่ในการนำเสนอข่าวใหญ่ ข่าวรองของหนังสือพิมพ์ 4 ชื่อฉบับ.....	57
ตารางที่ 20	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และอันดับความสำคัญของประเด็นข่าวที่จัดโดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อน้อย.....	58

ตารางที่ 21	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และอันดับความสำคัญของประเด็นข่าวที่จัดโดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อปานกลาง.....	59
ตารางที่ 22	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และอันดับความสำคัญของประเด็นข่าวที่จัดโดยกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อมาก.....	60
ตารางที่ 23	แสดงการเปรียบเทียบอันดับความสำคัญและความแตกต่างในการจัดอันดับประเด็นจากเนื้อที่ของหนังสือพิมพ์ และกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เท่าทันสื่อต่างกัน.....	61
ตารางที่ 24	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอันดับตามปริมาณเนื้อหาที่การนำเสนอประเด็นข่าวต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ กับอันดับจากการประเมินโดยกลุ่มที่มีความรู้เท่าทันสื่อ ต่างกัน.....	62
ตารางที่ 25	แสดงการเปรียบเทียบอันดับความสำคัญและความแตกต่างในการจัดอันดับประเด็นตามความถี่ของหนังสือพิมพ์ และกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้เท่าทันสื่อต่างกัน.....	63
ตารางที่ 26	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างอันดับตามความถี่ในการนำเสนอประเด็นข่าวต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ กับอันดับจากการประเมินโดยกลุ่มที่มีความรู้เท่าทันสื่อต่างกัน.....	64
ตารางที่ 27	แสดงจำนวน ร้อยละตามคะแนนการเลือกกรอบในการตีความข่าวสารของกลุ่มคนที่มีความรู้เท่าทันสื่อต่างกัน.....	65
ตารางที่ 28	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนการเลือกกรอบในการตีความข่าวสารกับกลุ่มนักศึกษาที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อต่างกัน.....	66
ตารางที่ 29	แสดงความถี่ในการเปิดรับข่าวจากสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้เท่าทันสื่อต่างกัน.....	68

สารบัญรูปภาพ

หน้า

รูปภาพที่ 1	ภาพแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	32
รูปภาพที่ 2	แผนภูมิแสดงคะแนนรวมความรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มตัวอย่าง.....	53